

Др Данијела ПЕТРОВИЋ*

УТИЦАЈ ВЕШТАЧКЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ НА ЉУДСКА ПРАВА¹

Апстракт

Напредак у техничко-технолошком развоју свакодневно уноси промене у живот сваког појединца, утиче на функционисање привредних субјеката и привреде као целине. Промене које настају применом вештачке интелигенције условљавају промене на светском нивоу и стварају амбијент чије се регулисање очекује. Чињеница да велики напредак у погледу рачунарске снаге, софистицираних алгорита и количини података ствара велику економску вредност захтева прилагођавање новим условима пословања. У тим и таквим условима поставља се питање да ли и колико примена вештачке интелигенције може да утиче на људска права, може ли да их угрози и на који начин, односно да ли вештачка интелигенција представља претњу или привилегију.

Примена вештачке интелигенције има бројне предности. Да ли недостаци њене примене или страх од непознатог представљају ограничавајући фактор за њену бржу имплементацију? Како ће и колико даља примена вештачке интелигенције променити наш свакодневни живот остаје да се види. Њена досадашња примена показује да и те како може да олакша и унапреди бројне људске активности. Адекватна регулатива примене вештачке интелигенције и смањење могућности њене злоупотребе смањиле би и могућности повреда и угрожавања људских права. У том смислу интензивна активност законодавца на припреми и регулисању ове значајне области представља обавезу и потребу.

Постоји више начина на које је могуће спречити негативне утицаје вештачке интелигенције на људска права. То се пре свега односи на: забрану појединих система

---

* Ванредни професор, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, danijela.petrovic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0003-1797-0022.

¹ Рад је настао као резултат истраживања на научно-истраживачком пројекту под називом "Систем заштите људских права и основних слобода – стање, изазови и перспективе" Правног факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици за период 2025-2027. Рад представља резултат истраживања које финансира Министарство науке, технолошког развоја и иновација по Уговору са Правним факултетом Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици (Евиденциони број уговора 451-03-137/2025-03/200254 од 4. фебруара 2025. године).

вештачке интелигенције, установљивање нових људских права, адаптација дефиниција постојећих људских права, увођење механизма надзора и успостављање обавезе приватним компанијама за усклађивањем њихових система вештачке интелигенције са одређеним стандардима.

Кључне речи: људска права, вештачка интелигенција, злоупотреба, регулатива.

1. УВОД

„Ниједан израз у новијој историји човечанства није заслужио да буде носилац и мисије и терета људске судбине као што је то (израз) „људска права”

УПЕНДРА БАХИ

Питање људских права једно је од питања о коме се свакодневно пише, говори и за које се залаже велики број појединаца, институција, а људска права су толико угрожена, појединци толико обесправљени, незаштићени и препуштени себи у настојању да заштите своја права, да се поставља питање где је граница и могу ли се људска права унедоглед нарушавати. Угроженост права није својствена појединим државама, већ је реч о глобалној појави угрожавања и повређивања људских права у целом свету. Повреде права долазе од појединаца, али и од система, институција и друштва као целине.

*Homo homini lupus*² по ко зна који пут у развоју људског друштва долази до изражаја. Савремено доба обележило је и те како нарушавање права појединаца, али и читавих народа. Сведоци смо бројних сукоба, страдања и умирања од глади недужних цивила и деце, та се поставља питање да ли постоје границе и да ли се у трци за профитом губе основе људскости.

Може ли вештачка интелигенција додатно да погорша и онако тежак положај појединаца, али и појединих група и слојева друштва представља питање на које се одговор очекује. Ставови и мишљења о томе су подељени. Док се заговорници вештачке интелигенције залажу за њену широку примену и виде само њене позитивне ефекте, свесни да је техничко-технолошки развој незаустављив, код значајног броја људи примена вештачке интелигенције изазива страх, а многи је виде као претњу и не сматрају је позитивном. Чињеница да је ствара и регулише човек указује на то да од човека и зависе начин употребе и мере које се дефинишу данас у области регулативе вештачке интелигенције, а које ће утицати или чак одредити њену примену и коришћење у будућности. У том смислу неопходно је укључити све релевантне актере

---

² Израз „човек је човеку вук“ први пут је користио Плаут (*Asinaria*, 475 да њиме изрази човеково стање у којем владају егоистички инстинкти, који га стављају у борбу с другим људима односно у рат свију против свих.

друштва и настојати да се оствари заштита свих људских права која потенцијално могу бити угрожена или повређена.

2. О ЉУДСКИМ ПРАВИМА УОПШТЕНО

Идеја о људском достојанству и неопходности поштовања људског бића историјска је категорија приступна у свим културама и религијама. Иако људска права као концепт имају историјски карактер, њихово промовисање и инсистирање на њиховој заштити карактеристика је савременог друштва које и те како одликује њихово нарушавање и угрожавање.

Иако се о људским правима пуно пише, расправља и ради на стварању адекватне регулативе није јасно дефинисан појам људских права, односно питање људских права представља једно од сложенијих питања које бројни аутори дефинишу различито. Из мноштва различитих мишљења и ставова важно је поменути природноправно објашњење Џона Лока (*John Lock*) према коме људска права произилазе из чињенице постојања људског бића. За разлику од њега Чарлс Бејц (*Charles Beitz*) развија алтернативу природном моделу права коју назива моделом „друштвене правде“. Бејцова концепција као извор свих људских права, мањкава је и неотпорна на промене контекста који непосредно утиче и креира модел „друштвене правде“. Оправдање за овакву мањкавост Бејц проналази у могућности инкорпорирања елемената какви су културни и економски развој што иде у прилог његовој теорији „друштвене правде“.

Бројни документи сведоче о томе да је заштита људских права присутна у људској историји. Тако се Хамурабијевим закоником „дају правда сирочету и удовици, као и заштита угњетеном човеку“ (Djurant, 1995: 227), Великом повељом слободе (*Magna carta libertatum*)³ уобличавају људска права као резултат постигнутог компромиса између краља и племства, до бројних документа на националном и међународном плану која су у савременом добу написана са циљем заштите људских права. Посебан допринос у заштити људских права остварен је усвајањем Универзалне декларације о људским правима.

Циљ напора на адекватној регулативи јесте заштита и унапређење људских права. Остварени резултати су далеко од постављених циљева, што указује на потребу за додатним ангажовањем у циљу решавања проблема.

Заштита људских права у нашој земљи има дугу традицију. Уставна историја Србије показује да се људска права и њихова уставна гаранција појављују у првој половини 19. века. Тако Сретењски устав из 1835. године, као и каснији устав из 1869. године, и Устав Краљевине Србије из 1888. године, садрже норме о људским правима.

---

³ *Magna carta libertatum* (енгл. *The Great Charter*) или *Велика повеља слободе* је енглески уставни документ из 1215. године којим је ограничена моћ енглеских краљева, конкретно краља Јована без Земље (Џона).

Каснији устави, из 1963. године – Устав ФНРЈ, из 1973. године – Устав СФРЈ и устави модерне Србије, такође подразумевају поштовање људских права и садрже норме којима се предвиђа заштита људских права. Заштита људских права предвиђена је Уставом Србије и остварена по узору на Европску конвенцију о људским правима која је послужила као добар модел правног регулисања ове материје.

3. О ВЕШТАЧКОЈ ИНТЕЛИГЕНЦИЈИ

Потребе и динамика савременог друштва условиле су појаву различитих средстава којима је свакодневни живот значајно олакшан и поједностављен. Брзина технолошког развоја којом је створена могућност комуникације са целим светом, као и убрзана економска активност, стварају амбијент у коме се пословање и функционисање привредних субјеката значајно мења. Као последња у низу новина коју доноси технолошки развој јавља се вештачка интелигенција као скуп алгоритама који настоји да замени људску интелигенцију и обавља значајан број људских активности.

Појава вештачке интелигенције (eng. *artificial intelligence*) везује се за рад математичара Џон фон Нојман (*John von Neumann*) који је осмислио архитектуру рачунара са ускладиштеним програмом, као и Ворена Мекалоха (*Varren McCulloch*) и Волтера Питса (*Valter Pitts*) који су поставили основе неуронских мрежа и њихову архитектуру за стварање интелигенције. Посебан допринос развоју вештачке интелигенције остварен је конференцијом *The Dartmouth Summer Research Conference on Artificial Intelligence*⁴ одржаном у Дартмуту у САД 1956. године. На конференцији је вештачка интелигенција промовисана као посебна информатичка дисциплина и дефинисан термин вештачка интелигенција од стране Џона Макартнија једног од организатора конференције који је окупио научнике са циљем постављања основе учења која подразумева да се сваки аспект учења или било која карактеристика интелигенције може прецизно описати да је могуће направити машину која ће је симулирати. Основно питање које су поставили научници тога доба било је да ли машине могу да мисле.

Општепозната чињеница да у теорији и пракси великог броја наука бројни институти и појмови нису адекватно и прецизно дефинисани, те не чуди чињеница да ни вештачка интелигенција, с обзиром на релативно кратак период изучавања, још увек није јасно и прецизно дефинисана, иако постоје бројне дефиниције вештачке интелигенције.

Под вештачком интелигенцијом се подразумева начин закључивања и поступања по изведеним закључцима, уз потпуно ослањање на логику, при чему

---

⁴ Конференцију су организовали Džon Makarti (John McCarthy), Marvin Minski (Marvin Minsky), Nataniјel Ročester (Nathaniel Rochester) и Klod Šenon (Claude Shannon), више о томе у: Јаничић, Р., Nikolić, М., Вештачка интелигенција. Математички факултет у Београду, 2009, 7. 109

резоновање и поступање не спроводи човек, нити било који живи организам, већ машине у најширем смислу речи (Branković, 2017: 13-32).⁵

У настојању дефинисања вештачке интелигенције издвојила су се рационалистичка теорија и теорија у чијем је фокусу човек. Према ставу присталица рационалистичке теорије вештачка интелигенција се дефинише као врста агента који може да доноси одлуке и извршава радње на основу своје перцепције. Став присталица теорије која полази од човека је да вештачка интелигенција постоји када она може да решава задатке за чије је извршење неопходна људска интелигенција.

У циљу повезивања са развијеним светом и укључивања у токове који су настали четвртом индустријском, односно дигиталном револуцијом и настојања да надокнади заостајање Влада Републике Србије усвојила је Стратегију развоја вештачке интелигенције у Републици Србији за период 2025–2030. годину.⁶ Применом вештачке интелигенције очекује се пораст стандарда и квалитет живота становника, али и пораст ефикасности и стварање нове вредности, уз смањење трошкова пословања. На пораст ефикасности, смањење трошкова пословања и функционисање привреде као целине значајно је утицала појава дигиталне технологије. Примена вештачке интелигенције може додатно да унапреди област економије што се одражава на остале области у друштву (Дамјановић, Петровић, 2023: 126).

Једно од важних питања које има ефекта на економију у условима информационо технолошког развоја и чињенице да све већи број људи користи интернет у пословању и обављању размене јесте питање опорезивања дигиталних трансакција (Димић, 2010, 398).

4. ПРЕДНОСТИ И НЕДОСТАЦИ ВЕШТАЧКЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ

Подељена су мишљења о значају и важности вештачке интелигенције, њеним позитивним и негативним ефектима, предностима и недостацима. И док са једне стране има присталица који сматрају да је вештачка интелигенција једна од најважнијих ствари на којима човечанство ради, да је дубља од електрицитета или ватре са друге њена примена узрокује негодовање и бурне реакције, чак и ставове да би развој потпуне вештачке интелигенције могао да значи крај људске расе.

Колико су технолошки проналасци унапредили и олакшали живот сваког појединца, али и пословање привредних субјеката и друштва као целине није потребно посебно наглашавати. Пораст ефикасности у функционисању и раду, смањење трошкова пословања, брзина и прецизност у обради података као и

---

⁵ Branković S., VEŠTAČKA INTELIGENCIJA I DRUŠTVO Srpska politička misao, број 2/2017.god. 13-32.

⁶ Стратегију развоја вештачке интелигенције у Републици Србији за период 2025–2030. годину <https://www.srbija.gov.rs/tekst/437277>, 26.08.2025

олакшање и помоћ у доношењу одлука само су неке од предности које примена вештачке интелигенције омогућава. Могућност коришћења вештачке интелигенције током целог дана, насупрот ограниченем броју сати који људи могу да раде, повећана продуктивност, могућност рада у екстремним условима, стварање услова да у слободном времену које људи имају више због примене вештачке интелигенције, омогућава људима да буду креативни и развијају способности које су својствене човеку, али и стварање нове вредности.

Брзина обраде података, анализа огромних скупова података, смањена могућност грешака у обради података може значајно да допринесе у развоју свих области људског деловања. Тако се применом вештачке интелигенције у области медицине и успостављања адекватне дијагнозе и терапије може значајно унапредити и убрзати процес лечења. Примена вештачке интелигенције у области права и правосуђа код случајева са сличним или истим узроком може да доведе до пораста ефикасности у решавању и адекватнијој заштити људских права. Примена вештачке интелигенције подразумева прилагођавање захтевима купаца, односно клијената и стварање производа који су персонализовани и могу да задовоље потребе сваког појединца. Предности су бројне и могу се видети у бројним областима.

Међутим, и поред бројних предности примена технолошких открића и проналазака генерално, а посебно вештачке интелигенције има и бројне недостатке и мане, односно њена неадекватна и прекомерна примена могу да створе негативан ефекат, па чак и штету.

Прекомерна употреба и ослањање на резултате које нуди вештачка интелигенција, може узроковати зависност, али и смањити креативност и критичко мишљење код људи. Посебно треба нагласити да добијени подаци и анализе нису увек поуздани и тачни. Највећи број корисника вештачке интелигенције користи резултате претраге без провере, што може да доведе до доношења погрешних резултата. Неретко резултати претраге вештачке интелигенције могу бити измишљени или бесмислени, што захтева проверу и опрезност у примени. Томе треба додати склоност људи да информације које нуди вештачка интелигенција фаворизују или тумаче у складу да својим уверењима и ставовима.

Познаваоци функционисања вештачке интелигенције указују на ограниченост њене примене због чињенице да је обично оптимизирана на специфичне податке, што у пракси може створити проблеме. Тако, вештачка интелигенција може да идентификује објекте на сликама у датим, предвиђеним околностима, али може имати потешкоћа у препознавању истих објеката у различитим условима осветљења или различитих углова.

Поред прекомерног коришћења вештачке интелигенције немали број људи одбацује вештачку интелигенцију, чак и када су подаци које нуди тачни и поуздани јер модификације могу довести до погрешних предвиђања или класификација.

Као највећу претњу примене вештачке интелигенције многи виде губитак радних места као последице аутоматизације послова, посебно у областима у оквиру којих се значајан део активности обавља рутински. Потреба и неопходност прилагођавања, обуке и едукације радне снаге значајног броја запослених није једноставно и захтева одређено време и трошкове, а чињеница да један број њих може да остане без посла додатно условљава негативан став и изазива страх код људи. Према мишљењу Била Гејтса административни послови и радници могу бити посебно угрожени у условима примене вештачке интелигенције, док је према његовом мишљењу улога вештачке интелигенције у области биологије, програмирања, али и енергетике још увек ограничена.⁷

Као пратећа појава дигитализације, друштвених мрежа и брзине протока информација јавља се питање сигурности података и заштите приватности. У условима примене вештачке интелигенције проблем се мултипликује. Чињеница да системи вештачке интелигенције обрађују велику количину података, неретко и података који се односе на приватни живот, а који путем друштвених мрежа и уређаја које називамо паметним појединци пласирају ствара се могућност злоупотреба и коришћења података на начин којима се права појединаца могу угрозити или нарушити. Досадашње искуство показује да право и регулатива нису у стању да растуће злоупотребе зауставе или ограниче. Посебно важно питање јесте питање неовлашћеног прикупљања података и снимака појединца који се системом вештачке интелигенције врши.

Могућност кршења људских права путем примене вештачке интелигенције потенцијално могу довести до етичке, родне, социјалне или економске дискриминације уколико су подаци који су обрађени засновани на подацима који су у себи имали неке облике дискриминације и пристрасности. Појединцима је увек тешко да добију правну заштиту за дискриминацију, у случају примене вештачке интелигенције још је теже да оспоре алгоритамску дискриминацију.

Још једна у низу мана и недостатака вештачке интелигенције односи се на генерисање садржаја који могу изгледати реално и аутентично и који се као такви могу погрешно користити и злоупотребити у циљу дезинформисања, што у мору информација које се шире невероватном брзином отежава утврђивање шта је истинито и реално, а шта лажно и генерисано.

Посебан изазов примене вештачке интелигенције односи се на потенцијалну ерозију интелектуалних способности и интелектуалности и чињеница да се паралелено ствара виртуелни свет, како у уметности која је подржана технолошким решењима, тако и другим областима који подразумевају и захтевају људску интелигенцију и креативност. Ова опасност од смањења креативности нарочито може

---

⁷ Bil Gejts ponovio istinu koja se mnogima ne dopada: Jedine tri profesije koje veštačka inteligencija neće moći da zameni, <https://share.google/XTy9N4p5ZSQTQwe0d>, 08.08.2025.

бити ограничавајућа код младих који свакодневно користе вештачку интелигенцију и ослањају се на резултате добијене претрагом, што води удаљавању од учења и промишљања.

Недостатак и негативан ефекат вештачке интелигенције односи се на чињеницу да вештачка интелигенција може бити генератор социјалних разлика. Наиме, развој и примена вештачке интелигенције подразумевају и захтевају велика улагања и поседовање софтвера, што захтева велика средства, којима располажу корпорације и појединци. Велики део човечанства није у прилици да прати промене које вештачка интелигенција узрокује, чиме се јаз између богатих и сиромашних продубљује. У том смислу даља примена и развој вештачке интелигенције воде ка томе да богати постају још богатији, а да сиромашни бивају још сиромашнији (Петровић, 2024: 115).

Података о примени вештачке интелигенције нема, али се сматра да око 72% компанија користи вештачку интелигенцију у свакодневном пословању и да машине уместо људи доносе и најтеже одлуке. У анкети која је спроведена међу 300 лидера из сектора људских ресурса америчких компанија, 98% њих користи софтвер како би донели одлуку о отказима, што отвара питање етичности.

Примена вештачке интелигенције управо у областима који се тичу непосредно људи, како у решавању кадровских питања, контакта и комуникације са клијентима, осетљивим категоријама друштва може довести до дехуманизације и посматрања људи као броја или дела низа алгоритамских корака које систем обрађује. Из тог разлога је важно да се примена вештачке интелигенције ограничи и адекватно регулише, односно да постоји могућност њене примене, али не и обавеза. Чињеница да технологија и машине могу много тога, али да неке ствари не морају и не треба да раде.

Велика улагања и енорман раст инвестиција у области вештачке интелигенције указује на неопходност прилагођавања и њеној интензивној примени, како би се одржао корак са светом. Чињеница да је сектор вештачке интелигенције један од најбрже растућих технолошких сектора и да се вредност коју ова област ствара мери милијардама евра и значајним учествовањем у светском БДП (10%) указује на потребу и обавезу издвајања средстава и у нашој земљи, јер свако заостајање ствара велику разлику између земаља и могућности њиховог привредног развоја.

Да ли ће и колико предности и мане вештачке интелигенције доћи до изражаја и какви се ефекти могу очекивати ипак зависи од човека. Адекватна регулатива, контрола примене и ограничења која постављамо данас могу значајно да детерминишу оквире и услове за коришћење вештачке интелигенције у будућности. Зато је важно данас поставити темеље и основу како би смањио ниво злоупотреба и проблема у времену које је пред нама.

5. ЉУДСКА ПРАВА И ВЕШТАЧКА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА

Вештачка интелигенција може угрозити људска права, те се у том смислу прописима којима се регулише примена вештачке интелигенције треба инсистирати на поштовању основних људских права и стварању механизма којима би се одлуке које доноси вештачка интелигенција могле мењати од стране човека.

Европска конвенција о људским правима подразумева заштиту право на живот и достојанство које може бити угрожено применом вештачке интелигенције услед погрешног подударња у процесу препознавања лица на неком јавном догађају.

Иако вештачка интелигенција може значајно да допринесе ефикаснијем и бољем раду правосуђа осетљиво питање представља колико њена примена може да доведе кршења права на правично суђење, односно колико је и да ли је оправдано и потребно роботима и машинама препустити улогу судије. У том смислу је присутна велика забринутост правника о начину и обиму примене вештачке интелигенције у области правосуђа и улагање напора у настојању да вештачка интелигенција, али и технологија генерално буде помоћно средство, да допуњава људску интелигенцију и олакшава обраду података, али не и да замени судије и доноси одлуке.

Од примене вештачке интелигенције треба штити и приватни и породични живот који може бити угрожен услед примене производа и услуга заснованих на технологији на којој је базирана вештачка интелигенција, којом се неовлашћеним прикупљањем података, препознавањем, праћењем и сл., могу угрозити права појединаца и њихова приватност, али и права породица.

Значајно право које је гарантовано Европском конвенцијом јесте право слободе изражавања, слободе окупљања и удруживања и права на рад. Применом вештачке интелигенције могу се створити садржаји који могу утицати на слободу мишљења, као и на приступ информацијама и окружење у коме услед негативних садржаја и могућности деловања на начин обраде и проток информација може да се угрози право на слободу изражавања, али и обавезу информисања адекватним и поузданим информацијама.

Заштита права појединаца, али и група од дискриминације која може настати као последица примене вештачке интелигенције једно је од права на коме треба инсистирати. Наиме, чињеница да се осетљиве категорије становништва посебно подложне дискриминацији, односно да постоји повећан ризик угрожавања и повређивања њихових права, пред државе чланице Европске уније поставља задатак и обавезу да се адекватном регулативом, транспарентношћу и приступом информацијама смањи и ублажи дискриминација овог дела друштва.

У циљу заштите људских права Савет Европе, односно Комесар за Људска права у складу са својим мандатом издао је Препоруке од десет тачака о вештачкој интелигенцији и људским правима. Суштина препорука односи се на процену ефекта на људска права, јавне консултације, обавезу држава чланица да омогуће примену

стандарда људских права у приватном сектору, информације и транспарентност, независни надзор, недискриминацију и једнакост, заштиту података и приватност, слободу изражавања, слободу окупљања и удруживања и право на рад, правни лекове и промоцију „ВИ писмености“.⁸ Препорукама је указано на значај адекватне регулативе примене вештачке интелигенције чије би дефинисање и креирање подразумевало укључивање свих релеватних фактора у друштву. Такође се препорукама захтева праћење примене вештачке интелигенције и промена које условљава, али и мерење ефеката које вештачка интелигенција има на људска права и потребу њихове корекције.

Иако се указује на значај вештачке интелигенције препорукама се инсистира на томе да не треба дозволити развијање, стављање у употребу или коришћење ВИ система који у потпуности оперишу без било какве људске контроле. Указује се и на то не треба користити ВИ системе који су сложени до тачке да се не могу подвргнути људској анализи и прегледу у погледу одговарајућих стандарда транспарентности и одговорности.

Препорука је да се примењује највиши ниво анализе кад се системи вештачке интелигенције користе у контексту примене закона, нарочито да се избегне профилисање појединаца који припадају одређеним групама.

Приликом примене вештачке интелигенције препоручује се да се не дозволи развијање или коришћење ВИ система који обрађују личне податке, било као улаз или излаз, уз кршење права на поштовање приватног живота и права на заштиту података.

Чињеница да је већ или ће бити заступљена у свим областима људског друштва вештачка интелигенција ће сигурно променити сваку од њих, као и однос и положај људи на дневном нивоу и начин функционисања и рада уопште. Да се не би све то дешавало мимо и поред нас у интересу је сваког појединца и привреде као целине да се укључи и упозна са вештачком интелигенцијом, њеним предностима и манама како би је користио на најбољи могући начин и био спреман да заштити било које право, уколико буде потребе за тим.

6. ЗАКЉУЧАК

Могућности напретка и примене технологије, а посебно вештачке интелигенције су велике. Такође су и могућности нарушавања или угрожавања људских права њиховом применом велике и присутне. Свесни предности, али и недостатака, односно мана примене вештачке интелигенције људи се морају понашати пре свега људски. Не сме се допустити да вештачка интелигенције уђе у све поре живота, јер машине могу, али не треба све да раде. Сачувајмо људскост која је

---

⁸ Савет Европе: Вештачка интелигенција: Десет корака за заштиту људских права <https://rm.coe.int/-/1680997222>, 26.08.2025

угрожена и без машина. Не дозволимо да нас удаље и отуђе, јер додир и срце су нам више него икад потребни.

ЛИТЕРАТУРА

Дамјановић, Г., Петровић Д., Интелектуална својина као основ развоја дигиталне економије, *Зборник Правног факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици*, 2023, 126;

Димић, С., Опорезивање интернет пословања порезом на додату вредност, *Зборник радова Правног факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици*, 2010, 398;

Janičić, P., Nikolić, M., Veštačka inteligencija. Matematički fakultet u Beogradu, 2009, 7. 109;

Branković, S., Veštačka inteligencija i društvo, *Srpska politička misao*, 2/2017, Institut za političke studije, Beograd, 24. vol. 56., 13-32.

Петровић Д., Глобална економија и вештачка интелигенција, *Тематски зборник радова научноистраживачки пројекат*, „Правни поредак Србије и актуелни међународни и регионални процеси“, 2024, 107-123;

Стратегија развоја вештачке интелигенције у Републици Србији за период 2025–2030. годину <https://www.srbija.gov.rs/tekst/437277>, 26.08.2025;

Савет Европе: Вештачка интелигенција: Десет корака за заштиту људских права <https://rm.coe.int/-/1680997222>, 26.08.2025;

<https://share.google/XTy9N4p5ZSQTQwe0d>, 08.08.2025.

Danijela PETROVIĆ, Ph.D

Associate Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law, Republic of Serbia, danijela.petrovic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0003-1797-0022.

THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON HUMAN RIGHTS

Summary

Advances in technical and technological development bring changes to the lives of every individual every day, affect the functioning of economic entities and the economy as a whole. Changes that arise from the application of artificial intelligence cause changes at the global level and create an environment whose regulation is expected. The fact that great progress in terms of computing power, sophisticated algorithms and the amount of data creates great economic value requires adaptation to new business conditions. In these and such conditions, the question arises as to whether and to what extent the application of artificial intelligence can affect human rights, whether it can endanger them and in what way, that is, whether artificial intelligence represents a threat or a privilege.

The application of artificial intelligence has numerous advantages. Are the shortcomings of its application or the fear of the unknown a limiting factor for its faster implementation? How and to what extent the further application of artificial intelligence will change our daily lives remains to be seen. Its application to date shows that it can certainly facilitate and improve numerous human activities. Adequate regulation of the application of artificial intelligence and reducing the possibility of its misuse would also reduce the possibility of violations and threats to human rights. In this sense, intensive activity of legislators in the preparation and regulation of this important area is an obligation and a necessity.

There are several ways in which it is possible to prevent the negative impacts of artificial intelligence on human rights. This primarily refers to: banning certain artificial intelligence systems, establishing new human rights, adapting the definitions of existing human rights, introducing oversight mechanisms and establishing an obligation for private companies to align their artificial intelligence systems with certain standards.

Key words: human rights, artificial intelligence, misuse, regulation.